Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Sport verenigt Nederland

Verslag van de verkenningsfase om te komen tot een sportakkoord

Inleiding

In het regeerakkoord is vastgelegd dat dit kabinet een sportakkoord wil sluiten met als doel om de organisatie en de financiën van de sport toekomstbestendig te maken. In de maanden januari en februari heeft een brede verkenning plaatsgevonden met vele partijen ten behoeve van het sportakkoord. In deze verkenningsfase stonden vragen centraal als:

- Welke beelden bestaan er over het sportakkoord?
- Welk probleem gaat het sportakkoord oplossen dan wel welke kansen weten we er door te benutten?
- Wat verwacht de sport daarbij van de Rijksoverheid?

In dit verslag worden de uitkomsten van de verkenningsfase op hoofdlijnen beschreven.

> *"Ik wil eigenlijk echt zelf, niet als Bruno, maar wel als Minister, het boegbeeld zijn van zo'n sportakkoord. Lol in sport staat daarbij voor mij centraal"*
> Bruno Bruins, Minister voor Sport

Verslag van de Verkenningsfase

In januari en februari van 2018 is een brede verkenning uitgevoerd ten behoeve van het sportakkoord. Die verkenning viel uiteen in vier elementen, te weten:

1. Een uitgebreide deskresearch
2. Drie rondetafelgesprekken onder leiding van de Minister
3. Twintig interviews met kansrijke initiatieven voor de sport
4. Gesprekken met sportbonden

Hierna volgde De Voorzet. In navolgende pagina's wordt terugkoppeling gegeven van de opbrengsten van deze onderdelen.

1. Deskresearch

Naast een verkenning van de bestaande dossiers op het ministerie en een analyse van de recentelijk gepubliceerde rapporten van het Mulier Instituut, Het Kenniscentrum Sport en het RIVM, hebben onderstaande twee onderzoeken centraal gestaan in de verkenningsfase.

Sport Toekomst Verkenningen

In september 2017 hebben het RIVM en het SCP de Sport Toekomstverkenning[1] opgeleverd. De Sport Toekomstverkenning verkent de toekomst van sport en bewegen in Nederland en is bedoeld om gedachten over de toekomst van sport en bewegen te scherpen en discussies te verhelderen en te ondersteunen. Centraal stonden de vragen: Welke maatschappelijke veranderingen beïnvloeden de sport in Nederland? Waar gaat het heen met de sport tussen nu en 2040? Welke kansen, maar ook keuzes biedt dit voor de sportsector en het sportbeleid?

De toekomst van de sport in Nederland is belicht vanuit vier verschillende perspectieven, waarbij telkens één van de opgaven voor sport centraal staat.

- Meedoen, verenigingsleven en sociale cohesie bevorderen
- Gezondheid bevorderen door te bewegen
- Talenten ontwikkelen, presteren en prijzen winnen
- Meeleven met onze sporters en het beleven van evenementen

Conclusie is dat bij gelijkblijvend sportbeleid Nederland in 2030 voor flinke uitdagingen komen te staan. De onderzoekers concluderen onder meer het volgende: “De kans is groot dat top- en breedtesport verder uit elkaar groeien. Nederland wordt mogelijk voorbijgestreefd op ranglijsten en medailleladders; voor de supporters is er dan minder te juichen. Tegelijkertijd brengen technologische ontwikkelingen sportbeleving dichterbij, zoals Virtual en Augmented Reality. Voldoende lichaamsbeweging lijkt in 2030 nog niet vanzelfsprekend. Klassieke sportverenigingen kunnen onder druk komen te staan door minder leden en vrijwilligers. Moderne sportverenigingen bieden kansen voor het bevorderen van sociale participatie en gezondheid.”

In de nadere beschouwing op de resultaten van de Sport Toekomstverkenning is VWS uitgedaagd om te voorkomen dat er een tweedeling in het sportbeleid ontstaat tussen presteren en meeleven enerzijds en bewegen en meedoen anderzijds. De onderzoekers beschrijven dat op lokaal niveau vooral meedoen en bewegen leidend zijn: er is vrijwel geen tegenwicht vanuit presteren en meeleven. Andersom geldt dat op internationaal niveau de focus ligt op presteren en meeleven, en er niet automatisch tegenwicht wordt geboden vanuit meedoen en bewegen.

1 https://www.sportenbewegenincijfers.nl/toekomstverkenning

Beleidsdoorlichting Sport

In oktober 2017 volgde daarop de beleidsdoorlichting Sport[2]. Daaruit komt naar voren dat Nederland een sterke positie heeft in sporten en bewegen. De onderzoekers concluderen dat het beleid op aantoonbare successen kan bogen: “Meer mensen zijn gaan sporten en bewegen, er komen minder sportblessures voor, Nederlandse sporters presteren goed en zijn meer tevreden over het topsportklimaat.
Nederland is het land met de grootste tevredenheid van burgers over de aanwezige voorzieningen en het hoogste aandeel verenigingssporters. Verder scoort Nederland Europees hoog wat betreft sportdeelname, het sportvrijwilligerswerk en het (matig) intensief bewegen.”

“Nederlanders zijn duidelijk sportiever dan veel mensen in veel andere ontwikkelde landen. Voor de omvang van ons land presteren we erg goed in topsport. Op 1 januari 2017 was voldaan aan de top10 ambitie met een 8e positie in Olympische sporten en een 7e positie op de internationale ranglijsten voor paralympische sporten. Nederlanders zijn daarnaast vaker sportief actief dan in andere landen (4e binnen de EU) en bewegen het meest.”

“Mensen, als gevolg van de gestegen opleidingsniveaus en de komst van een hoogwaardige diensteneconomie verrichten steeds meer zittend werk. Het beleid roeit volgens de beleidsdoorlichting tegen de stroom in: „Die stroom is gericht op afnemende beweegimpulsen en is buitengewoon krachtig - want nauw vervlochten met economie en cultuur. Het vergt een krachtige stimulans om die stroom te keren.”

Al met al bieden de Sport Toekomst Verkenning en de Beleidsdoorlichting Sport een samenhangend beeld. Nederland heeft een stevige uitgangspositie, sportbeleid kan op aantoonbare successen bogen, maar er is geen reden om achterover te leunen. Naast een verbreding van de toegang tot sport en bewegen voor meer Nederlanders is een continue investering nodig om sport verder te ontwikkelen. Ook om sport in toenemende mate in te zetten om andere beleidsdoelen te realiseren. Tegelijkertijd mogen we van de sport niet verwachten dat het een oplossing voor alle problemen kan bieden.

2 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/10/02/beleidsdoorlichting-sport

2. Rondetafelgesprekken

Onder leiding van Minister Bruins zijn in de verkenningsfase drie ronde tafels georganiseerd. Voor iedere tafel zijn tien partijen[3] uitgenodigd om samen met de Minister van gedachte te wisselen over de vorm en inhoud van het sportakkoord.

2.1 Inhoud sportakkoord

Lol in Sport

Breed gedeeld door deelnemers aan de rondetafels was het belang van plezier in sport. Het is de lol die mensen aan sport beleven waardoor zij gaan en blijven sporten; van de competitiespelende jeugd, tot de individuele hardloper en de topsporter. En ook voor de inzet van vrijwilligers is plezier in wat je doet en lol hebben met elkaar, de bindende factor. “Lol in Sport” zou dan ook goed als uitgangspunt voor het sportakkoord kunnen fungeren. Wel werd de oproep gedaan dit begrip dan breed te laden en sport naast doel op zich, ook zeker als instrument te blijven inzetten om doelen op andere beleidsterreinen te realiseren.

Verenigingsstructuur

Vanuit “Lol in Sport” werd aan alle drie de tafels ook aangegeven dat de saamhorigheid die de sportvereniging brengt onder druk staat. Mensen gaan steeds meer ongeorganiseerd sporten en steeds meer verenigingen kampen met een tekort aan vrijwilligers. De behoeften van sporters veranderen en dat vraagt om een nieuwe manier van verenigen. De unieke sportinfrastructuur die Nederland rijk is, staat onder druk en het zou goed zijn als het sportakkoord in maatregelen voorziet om de transitie die in de sport gaande is te ondersteunen.

Kwaliteit Kader

Eén van de belangrijkste aandachtspunten die daarbij genoemd werden, is de kwaliteit van het kader. Daarbij werden bestuurders en technisch kader genoemd. Rondom bestuurders werd aangegeven dat het besturen van een sportvereniging tegenwoordig andere competenties vraagt dan een aantal jaren geleden en dat veel bestuurders daarop niet toegerust zijn. Een ander heikel punt vormt het tekort aan geschoolde trainers. Trainers die in staat zijn om sporters sporttechnisch goed te begeleiden, maar in het geval van kinderen ook pedagogisch goed onderlegd zijn. Maatregelen om de kwaliteit van het kader te vergroten was een oproep die breed gedeeld werd aan de tafels.

Positieve Sportcultuur

Het belang van een positieve sportcultuur kwam daarbij meermaals aan de orde. Diverse sprekers gaven aan dat zowel trainers, maar ook ouders doorgeslagen zijn in het presteren. Ook werd aangegeven dat hetgeen we op en rond de velden “normaal” achten sterk aan verandering onderhevig is. Aan de Minister werd een dringende oproep gedaan daar oog voor te hebben en het onderwerp “plezierige sportcultuur”, en daaruit voortvloeiend ook onderwerpen als het bestrijden van doping, matchfixing en grensoverschrijdend gedrag in het akkoord op te nemen om het belang van deze onderwerpen te onderstrepen.

3 In bijlage I is terug te vinden wie er tijdens de rondetafels aangeschoven zijn.

Bewegingsonderwijs

Een ander onderwerp dat aan alle tafels aan bod kwam, vormde het bewegingsonderwijs. Diverse partijen drongen bij de Minister aan om werk te maken van het intensiveren van het bewegingsonderwijs. Dit enerzijds in het licht van een gezonde leefstijl, anderzijds met betrekking tot de motorische vaardigheid.
Daarbij werd tevens opgemerkt dat wanneer het niet via de weg van het onderwijs kan, er ook andere terreinen zijn om in deze breed gedeelde behoefte te voorzien zoals de kinderopvang, of Multi-sport aanbod. Ook is geopperd dat het bewegingsonderwijs en sport ook qua aanpak om kinderen vaardigheden bij te brengen, veel aan elkaars inzichten kunnen hebben.

Buurtsportcoach

Aan alle tafels werd aangegeven dat de buurtsportcoach een zeer belangrijke pion is om de verbinding te maken tussen sport en andere domeinen. Er was dan ook een brede oproep aan Minister Bruins om deze regeling te continueren en wellicht zelfs uit te breiden. Daarbij werd wel aangegeven dat er bij die continuering goed gekeken moet worden naar het takenpakket, de profielen en de doorgroeimogelijkheden van de buurtsportcoaches. Dit zonder daarbij afbreuk te doen aan de vrijheidsgraden die gemeenten hebben om hun buurtsportcoaches te richten.

Sportaccommodaties

Het grootste deel van het sportbudget van de overheid (lees: gemeenten) wordt besteed aan sportaccommodaties. Diverse deelnemers aan de ronde tafels geven aan dat op dit vlak onbenut potentieel ligt. De bezettingsgraad van sportaccommodaties is doorgaans nog te laag en de kapitaallasten en energiekosten zijn hoog. Er werd aangegeven dat het goed zou zijn als in het sportakkoord maatregelen worden opgenomen om dit onbenutte potentieel beter te gaan benutten. Tevens werd aangegeven dat gemeenten over de gemeentegrenzen heen dienen te kijken met betrekking tot accommodatiebeleid; stem af met buurtgemeenten over de voorraad en nieuwbouw van sportaccommodaties. En voor de sport; werk samen zowel binnen de eigen tak van sport, als tussen sporten.

Sportevenementen

Het laatste onderwerp dat een aantal maal aan de orde kwam tijdens de rondetafels, vormde sportevenementen. Complimenten werden daarbij gemaakt voor de grote stappen voorwaarts die gezet zijn in de afgelopen jaren. Men bepleit nu echter het oprekken van het evenementen beleidskader. Dit zowel naar de bovenkant voor de buiten-categorie en Multi-sport evenementen. Alsmede aan de onderkant voor NK's, Europacups en EK's en WK's van kleinere sporten.

Opvallende uitkomst van de rondetafel gesprekken was dat het nauwelijks over topsport is gegaan. Dit ondanks dat één tafel nadrukkelijk in het teken stond van topsport en evenementen en de gasten ook op basis van deze onderwerpen geselecteerd waren.

2.2 Vorm sportakkoord

Vanuit de rondetafels kwam geen eenduidig beeld naar voren voor wat betreft de vorm van het sportakkoord. De vraag welke probleem het sportakkoord gaat oplossen dan wel welke kansen via het sportakkoord benut kunnen gaan worden, bleek lastig te beantwoorden aan de rondetafels. Ook leefden er aan de rondetafels verschillende beelden bij de reikwijdte van het akkoord.

Drie elementen met betrekking tot de vorm van het sportakkoord werden echter wel aan alle tafels gedeeld.

Overkoepelende visie

Aan alle tafels was men het er over eens dat het sportakkoord moet gaan voorzien in een overkoepelende visie met betrekking tot de sport in Nederland. Er zijn nu vele prachtige initiatieven in Nederland en heel veel mensen zetten zich in voor de sport. Echter zijn deze initiatieven en energie niet allemaal op hetzelfde doel gericht, omdat dit gemeenschappelijke doel ontbreekt. Diverse partijen wierpen op om het Olympisch plan af te stoffen en nieuw leven in te blazen. Andere gaven aan met een nieuwe stip op de horizon te komen waar de sport in Nederland naar toe gaat werken.

Interdepartementaal

Een andere brede oproep ten aanzien van de vorm van het sportakkoord dat naar boven kwam op de tafels, vormde interdepartementale samenwerking. Diverse deelnemers aan de rondetafelgesprekken gaven aan dat sport dwars door de samenleving gaat en dat een akkoord derhalve ook die brede focus behoeft. Aan de Minister werd nadrukkelijk een oproep gedaan om de samenwerking te zoeken met andere departementen.

Relatie met preventieakkoord

Tot slot werd aan alle tafels de vraag gesteld hoe het sportakkoord zich verhoudt tot het preventieakkoord. Niet vreemd omdat sport als middel een sterk instrument is aan de preventieve zorgkant. Minister Bruins heeft daarop aangegeven dat in de ontwikkeling van beide akkoorden nadrukkelijk samen opgetrokken wordt. Daarbij wordt bekeken welk onderwerp in welk akkoord landt, dan wel een plek moet krijgen in beide akkoorden.

3. Interviews

Voor de totstandkoming van het sportakkoord, heeft VWS de samenwerking gezocht met de adviesgroep Rebel[4]. Dit met als doel om nieuwe invloeden in te brengen over het denken over Sport en het speelveld te verbreden. In dat licht heeft Rebel een twintigtal nieuwe initiatieven[5] gedetecteerd die een mogelijke kans kunnen vormen voor de sport. In de interviews die met deze partijen gehouden zijn, stonden de volgende vragen centraal:

1. Welke kansen zie je voor de Nederlandse sport de komende in de 5-10 jaar?
2. Hoe zouden we deze kans kunnen benutten?
3. Welke bijdrage kun jij leveren om deze kans te verzilveren?
4. Welke andere spelers heb je nodig om deze kans te verzilveren?

Uit de interviews komen de volgende geclusterde kansen voor de sport terug:

- **Nederland wereldkampioen topsport evenementen**
  - Sportevenementen beter spreiden over het land en in de tijd
  - Veiligstellen publieke zendtijd topsport
  - Benutten bestaande infrastructuur bij grote sportevenementen
  - Betere vertegenwoordiging van Nederland in internationale besturen

- **Sport volwaardig onderdeel van het sociaal domein**
  - Ontwikkeling van sportaccommodaties als drager van wijkrevitalisering
  - Sport Impact Bonds
  - Vluchtelingen betrekken bij de sportvereniging
  - Sport benutten om eenzaamheid bij ouderen te voorkomen
  - Sport onderdeel maken van het zorgaanbod
  - Beweegnorm via sportvereniging verspreiden in Nederland

- **Ruimte voor sport in een veranderend Nederland**
  - Buitenruimte meer beweegvriendelijk maken
  - Creëren van groene metropool om sport & bewegen te stimuleren
  - Ruimte maken voor sport in de stad
  - Sportfaciliteiten online ontsluiten om ze beter te kunnen benutten
  - Gaming inzetten om sport aantrekkelijk te maken voor jongeren
  - Benutten van data en datatechnologie voor topsport en sportparticipatie

- **Toekomstbestendige organisatie en financiën voor sportverenigingen**
  - Financieel versterken van clubs door centrale inkoop van voorzieningen
  - Realiseren van ‘nul-op-de-meter’ bij sportaccommodaties
  - Maatschappelijk financieren benutten voor sportaccommodaties
  - Verbinden van e-sports en reguliere sport

Uit de interviews komt duidelijk naar voren dat er grote kansen liggen voor de sport in andere domeinen. Het gaat dan zowel om het sociaal domein (eenzaamheid bij ouderen, integratie van vluchtelingen en het tegen gaan van overgewicht). Geïnterviewden erkennen echter ook dat de sport op dit moment lang niet altijd voldoende toegerust is om deze kansen te verzilveren. In dat licht is ook dikwijls genoemd dat de sport zelf versterkt dient te worden, wil zij (en daarmee ook Nederland) daadwerkelijk de volle maatschappelijke waarde van sport kunnen gaan benutten.

4 https://www.rebelgroup.com/nl/no-change-without-a-rebel/
5 In bijlage II is een lijst opgenomen met deze initiatieven

4. Gesprekken met sportbonden

Aangezien het versterken van sportbonden en verenigingen specifiek benoemd staan met betrekking tot het sportakkoord in het regeerakkoord, zijn in de verkenningsfase drie bijeenkomsten georganiseerd om de ideeën van bonden en verenigingen te horen. In deze drie bijeenkomsten is de Directie Sport van VWS in gesprek gegaan met de bonden[6] over hun zienswijze ten aanzien van het sportakkoord.

Als rode draad uit deze drie bijeenkomsten kwam nadrukkelijk naar voren dat de georganiseerde sport onder druk staat. Steeds meer mensen gaan in ongeorganiseerd verband sporten, het is voor veel verenigingen lastig om voldoende bestuurders en trainers te vinden en geldstromen staan onder druk. Dit terwijl aan de andere kant een steeds groter beroep op de sportvereniging wordt gedaan. Daarbij valt te denken aan nieuwe wettelijke eisen zoals de wetgeving op het gebied van privacy en fiscaliteit. Maar ook aan de toegenomen maatschappelijke opdracht die aan verenigingen wordt toegedicht.

De bonden geven aan dat zowel zijzelf als hun verenigingen onvoldoende toegerust zijn om zich aan te passen aan de veranderingen die gaande zijn. Men zou graag een bredere maatschappelijke positie in wil nemen, alsmede met nieuwe diensten de ongebonden sporter willen bedienen, maar dat is niet eenvoudig om voor elkaar te krijgen.

Een bredere maatschappelijke positionering is lastig invulling te geven door verenigingen die grotendeels volledig gerund worden door vrijwilligers. Deze vrijwilligers zijn lang niet altijd toegerust om in zaken als programmering voor ouderen, vluchtelingen of tieners te voorzien. Laat staan dat zij daar voldoende tijd beschikbaar voor hebben. Ditzelfde element ligt ten grondslag aan het achterblijven van ondernemerschap in de georganiseerde sport. Commercieel denken en kijken naar nieuwe doelgroepen en behoeften heeft nooit centraal gestaan binnen de sportvereniging. De primaire taak heeft immers altijd gelegen bij het bedienen van de eigen leden. Daarop wordt ook het bestuur in de ledenvergadering gevraagd verantwoording af te leggen. Nieuwe initiatieven, te meer als daar financiën mee gemoeid zijn, kunnen lang niet altijd op draagvlak van de leden rekenen omdat dergelijke initiatieven dikwijls met hun contributie gefinancierd moeten worden.

Ondanks de logische verklaring van hetgeen gaande is, realiseren de bonden zich zeer dat het roer om moet, bij henzelf als ook bij de verenigingen die ze vertegenwoordigen. Eenvoudig is dat echter niet en ze geven aan daar hulp bij nodig te hebben.

Om de transitie in de sport te steunen en te versnellen zijn in de drie bijeenkomsten de volgende mogelijke interventies genoemd:

- Professionaliseren van bestuurders (middels scholing)
- Betere ondersteuning van vrijwilligers, trainers en coaches
- Ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen en bindingsvormen
- Inzetten van de buurtsportcoaches als verenigingsmanager bij de club
- Verbreden van het sportaanbod (multi-sport)
- Samenwerken tussen sporten rondom de accommodatie
- Inzetten van data en datatechnologie om aan te sluiten bij nieuwe behoeften
- Opzetten/vergroten van een fonds om financieel risico van nieuwe initiatieven af te dekken

6 In bijlage III staat weergegeven met welke bonden uitgenodigd zijn

Naast bovenstaande rode draad, zijn in veel mindere mate de volgende onderwerpen geadresseerd:

1. Evenementen
Diverse bonden geven aan dat ze graag zien dat het evenementenkader wordt opgerekt naar boven t.b.v. grote evenementen als WK Zwemmen, WK Atletiek en het WK Volleybal. Anderen vragen om een bijstelling van de criteria naar benden t.b.v. NK's, de Grand Prix en EK's en WK's van kleinere sporten. In het licht van het evenementenbeleid wordt daarnaast genoemd om oog te hebben voor de hoge productiekosten van TV, alsmede voor de hoge kosten om TV rechten te kopen.

2. Financiering van topsport
Het is ook in de gesprekken met de bonden slechts kort over topsport gedaan. Men geeft aan dat het beleid rondom topsport redelijk goed staat. Wel hebben diverse bonden zorgen over de financiering van hun topsportprogramma's. Dit gaat allereerst over de bonden die niet voor financiering van hun topsportprogramma's door NOC*NSF in aanmerking komen. Programma's die wel gefinancierd worden, geven aan zorgen te hebben rondom de inkomsten van TeamNL en daarmee de duurzame financiering van de topsport in Nederland.

3. Governance in de sport
Tot slot hebben ook diverse bonden hun zorgen geuit over de Governance in de sport. Daarbij gaat het over de grote verscheidenheid aan bonden en belangen die NOC*NSF dient te behartigen waardoor niet elke bond zich even goed gehoord en vertegen-woordigd voelt door de koepel. Maar ook de governance binnen de eigen bond wordt nadrukkelijk genoemd als aandachtspunt. Daarbij gaat het om de wisselwerking tussen bestuur, werkorganisatie en ledenraad die lang niet in alle gevallen effectief is.

De Voorzet

De opbrengsten van de verkenningsfase, zoals in dit verslag beschreven, zijn gebruikt om een werkconferentie invulling te geven. Op deze werkconferentie, die op 21 maart plaatsvond, zijn 13 tafels ingericht rondom een specifieke kans voor de sport die in de verkenningsfase gedetecteerd is. Het gaat daarbij om de volgende thema's:

1. De sportvereniging
2. Een leven lang sporten
3. Sportaccommodaties
4. Sporten in de buitenruimte
5. Sport, zorg en welzijn
6. Human Capital in de sport
7. Sportplezier
8. Sport en data
9. Een inclusieve sport
10. Financiering van de sport
11. Vaardig bewegen
12. Sport in de media
13. Sportevenementen

Aan iedere tafel zijn 10 gasten genodigd om met elkaar in gesprek te gaan over de betreffende kans. Aan hen werd gevraagd om te onderzoeken of zij tot een gedeelde ambitie kunnen komen voor het betreffende thema, alsmede om met elkaar in gesprek te gaan 'hoe' de ambitie te realiseren. In bijlage IV zijn de genodigen van De Voorzet te vinden.
Op de website www.allesoversport.nl/onderwerp/sportakkoord/ zijn verslagen van alle thema's te vinden.

Bijlage I:

Aanwezigen rondetafels

Adriaan	Visser	Gemeente Rotterdam
André	de Jeu	VSG
Arnoud	Strijbis	NHB
Cees	Klaassen	KVLO
Chiel	Warners	Atletencommissie
Dos	Engelaar	Gehandicaptensport Nederland
Eric	van der Burg	Gemeente Amsterdam
Gerard	Dielessen	NOC*NSF
Gert-Jan	van der Linden	NL Coach
Hanan	Yagoubi	FNV Sport en Bewegen
Harry	van Dorenmalen	Topteam Sport
Heleen	Crielaard	Rabobank
Henk	Niessen	Provincie Gelderland
Jack	Opgenoord	Sportkracht 12
Jan Dirk	van der Zee	KNVB
Joan	Briels	Gemeente Laarbeek
Jochem	Schellens	Papendal
Johan	Coes	Gemeente Hellendoorn
Kevin	Blom	KNVB scheidsrechter
Liesbeth	Pruijs	Krajicek Foundation
Maarten	Nooter	NOS
Marina	Senten	Samenwerkende gezondheidsfondsen
Marjolein	ten Hoonte	Sport en Zaken
Monique	Maks	Jeugdsportfonds
Niels	Markenstein	TIG Sports
Nike	Boor	Fonds Gehandicaptensport
Rico	Verhoeven	
Ronald	Wouters	NLActief
Sigrid	van Aken	Nationale Goede Doelen Loterijen
Yvon	van Houdt	MEE Nederland
Yvonne	Tamminga	EventMakers

Bijlage II:

Gesprekspartners Rebel

Geert Broekhuizen	BEAT Cycling
Serge Brabander	OneFit
Nienke de Pauw	Nederland Cares
Karin Schadee	Nederland Cares
Ruud Koornstra	Smart Climate Opportunities
Rein Raaijmakers	Feyenoord City
Jan de Jong	KNRB
Harry Boesschoten	Staatsbosbeheer
Jacques Klok	Watt Cycling
Nolan Noordzij	E-sports house
Iris Soute	Picoo
Lot van Hooijkdonk	Wethouder verkeer en mobiliteit in Utrecht
Marnix Heida	NL-training, Sport & Participatie
Corina Gielbert	Ouderenfonds
Stefan Barrett	Sportiefplus
Jan Slagter	Omroep Max
Simon Gleave	Nielsen en Data Valley
Gerritjan Eggenkamp	Avedon capital
Frank van de Wall Bake	VDWB
Jos Vranken	NBTC

Bijlage III:

Genodigden van sportbonden

Arjan de Vries	Toerfietsunie
Arno den Hartog	KNHB
Arnoud Strijbis	AHB
Bart Volkerijk	KNBSB
Ben Veerman	NRB
Bram Ronnes	NEVBO
Chris Ijsbrandy	KNRB
Cristine Saxton	NGF
David Pranger	KNVB
Dorothee Kruijs-Vogelsang	NEFUB
Dos Engelaar	Gehandicaptensport
Ebbo de Jong	KNDB
Erik Lenselink	NOC*NSF
Erik Poel	KNLTB
Frank Koomen	Atletiekunie
Frits Avis	NSkiV
Geeske van Wijk	KNWU
Gerard Dielessen	NOC*NSF
Gijs van der Scheer	Bridgebond
Huub Stammes	JBN
Jaap Wals	KNCB
Jan Kossen	KNZB
Jan-Willem Meerwaldt	NJBB
Jeroen Stevens	NGF
Johan Mahnen	AFBN
Joop Bongers	Sportvisserrij
Kees Rodenburg	KNKV
Kristen de Klein	Kennis Centrum Sport
Luuk Berends	Basketball
Maaike van Meerten	NOC*NSF

Maarten Hoffer	KNVB
Manon Crijns	KNGU
Margo de Vries	KNWU
Margot Kouwenberg	Atletiekunie
Marieke van der Plas	KNGU
Marit Jonker	KNGU
Maurice Leeser	Watersportverbond
Michiel Maas	KNGU
Minke van der Kooi	Kennis Centrum Sport
Monica Visser	KNRB
Nathalie Pennekamp	KNHB
Paul Lengkeek	KNKF
Paul Sanders	KWBN
Peter Holleman	KNMC
Peter Snel	bowlsnederland
Peter van Tarel	NEVBO
Pieke de Zwart	Atletiekunie
Piet Jongepier	NWWB
Pieter Clausing	KNSB
Rembert Groenman	Triathlonbond
Roeland Geertzen	Watersportverbond
Ron Schel	KNBSB
Sandra Wijkmap	KNMV
Sigrid Dogger	KNRB
Sjors Brouwer	KNVB
Teun Plantinga	KNAS
Theo de Vaal	KNLTB
Theo Fledderus	KNHS
Vincent Luyendijk	KNWU
Willem La Riviere	KNBB

Bijlage IV:

Genodigen De Voorzet

André	De	Jeu	VSG
Anne		Koning	Branchevereniging Spelen en Bewegen
Anneke		Hiemstra	Kenniscentrum Sport
Arlette	Van	Gilst	Ministerie van I&W
Arne	de	Groote	Stichting Lifegoals
Arno	van	Gerven	Gemeente Dordrecht
Arthur		Zuijderwijk	Southfields
Ary		Hordijk	WOS
Bake		Dijk	Hanze hogeschool
Bartel		Berkhout	Nyenrode
Bas	van de	Goor	Bas van de Goor foundation
Berend		Rubingh	Manage to Manage
Bertram		Bouthoorn	Gemeente Amsterdam
Bianca		Wieman	KNGU
Bob	van	Oosterhout	Triple Double
Bregje		Teppema	Den Haag Cares
Caro		Kroonen	Jeugdsportfonds
Cathy	van	Beek	Radboud UMC
Cees		Klaassen	KVLO
Corina		Gielbert	Ouderenfonds
Edu		Jansing	Feyenoord City
Erik		Lenselink	NOC*NSF
Evert		Verkade	Ministerie van VWS
Frank		Rutten	Fox/Eredivisie Media
Gerben	van	Duin	Gemeente Noordwijk
Gijs	van der	Scheer	Bridgebond
Gjalt		Jellesma	BOinK
Hajo	van der	Harst	HLT Samen
Hanan		Yagoubi	FNV Sport en Bewegen
Harry		Boeschoten	Staatsbosbeheer
Heiko		Bleeker	Station 10
Heleen		Crielaard	Rabobank
Henk		Niessen	Provincie Gelderland
Hermineke	van	Bockxmeer	Gemeente Rotterdam

Isadora		Huber	PO Raad
Jaap	de	Graaf	Samenwerkende Gezondheidsfondsen
Jack	de	Vries	Projectteam Klinkende Munt
Jack	de	Wilde	Gemeente Tilburg
Jeroen		Geurts	Vaessen BV
Jip		Maathuis	Brandsfit
Johan		Coes	Gemeente Hellendoorn
Johan		Steenbergen	Kennispraktijk
Joop		Bongers	Sportvisserij Nederland
Joost		Kok	Sportinnovator
Jos		Vranken	NBTC
Karin		Blankenstein	John Blankenstein Foundation
Koen		Kerklaan	Gemeente Eindhoven
Line		Wiener	Ministerie van Justitie en Veiligheid
Louis		Overgoor	Bettery Institute
Maarten		Ducrot	CoWorkFactory
Maarten		Hoffer	KNVB
Maarten		Nooter	NOS
Maarten		Schallenberg	Ministerie van VWS
Marcel		Beerthuizen	Bigplans
Marie Louise		Tabben	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Marijke		Fleuren	KNHB
Marnix		Heida	NL Training
Martijn		Eggen	Sportbedrijf Rotterdam
Maurice		Leeser	Watersportverbond
Michel		Everaert	Nevobo
Mirjam		Wallien	Gemeente Breda
Monique	van der	Bijl	Nationale Goede Doelen Loterijen
Monique		Maks	Jeugdsportfonds
Niels		Aangeenbrug	Ministerie van Justitie en Veiligheid
Niels		Markensteijn	TIG Sports
Nike		Boor	Fonds gehandicaptensport
Nolan		Noordzij	E-sports house
Onno	van	Nieuwenhuize	Ziggo

Patricia		Mars	Gemeente Amsterdam
Patrick		Wouters van den Oudenweijer	House of Sports
Paul		Sanders	KWBN
Ramses		Jedeloo	The Bootcampclub
Remco		Hoekman	Mulier Instituut
Richard		Kaper	NOC*NSF
Rik		Quint	Stichting Halt
Rita	van	Driel	NOC*NSF
Rob	van den	Berg	VSG
Rob	de	Waard	Huis van de Sport Groningen
Robert		Gelinck	Kenniscentrum Sport
Robert	van der	Zwan	Ministerie van OCW
Roel		Roelfzema	Sport en Zaken
Ronald		Wouters	NL Actief
Rutger		Bennink	De Friesland
Ruud		Koornstra	Smart Climate Opportunities
Sjaak	De	Gouw	GGD Hollands Midden
Sjors		Brouwer	KNVB
Stefan		Barrett	Sportief Besteed
Teun	van	Balveren	Gemeente Den Haag
Theo		Hermsen	THO
Theo	de	Vaal	KNLTB
Tom		Haagmans	Vaessen BV
Vincent		Luyendijk	KNWU
Wanda		Wendel-Vos	RIVM
Wim	van	Rijswijk	Maatschappelijk Financieren

Dit is een uitgave van
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bezoekadres
Parnassusplein 5 | 2511 VX Den Haag

Postadres
Postbus 20350 | 2500 EJ Den Haag
Telefoon 070 340 79 11
Telefax 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

februari 2018